

ФОРМУВАННЯ ТА ВИВЧЕННЯ КРАЄЗНАВЧОГО ФОНДУ

Основою всієї краєзнавчої діяльності бібліотеки є краєзнавчий фонд (КФ) - впорядкована **сукупність краєзнавчих і місцевих документів**, які підбирається відповідно завдань бібліотеки, краєзнавчих інформаційних потреб користувачів.

Необхідною умовою успішного краєзнавчого фонду є:

- всебічне вивчення складу наявних краєзнавчих документів і визначення рівня та якості задоволення читацьких запитів;
- вироблення перспективної моделі розвитку краєзнавчих фондів, з тим, щоб оптимізувати ступінь їх відповідності читацьким потребам;
- вироблення стратегії реалізації цієї моделі;

Краєзнавчі фонди, як зазначено в «Положенні...», включають, по-перше, документи, пов'язані з краєм змістом, незалежно від тиражу, мови, місця видання чи виготовлення, політичної чи ідейної спрямованості (краєзнавчі документи), і, по-друге, документи, пов'язані з краєм походженням, опубліковані на території краю, незалежно від їх змісту, виду, способу видання, мови, в т.ч. малотиражні, внутрішні, вузькоспеціальні та ін. (місцеві видання).

Таким чином, у структурі бібліотечних фондів **вирізняють такі групи документів, що повинні бути віднесені до категорії краєзнавчих:**

- документи, пов'язані з краєм своїм змістом, у тому числі – присвячені виданим особам краю (персоналії);
- документи, пов'язані з краєм своїм походженням (твори місцевого друку; книги місцевих авторів, уродженців краю – незалежно від місця їх видання);
- документи, присвячені краєзнавству, методика, узагальнення досвіду тощо;

- рукописні краєзнавчі матеріали: спогади старожилів, ветеранів війни та праці; реферати, нариси про історію міста/села, написані гуртківцями, членами наукових товариств на основі власних пошукових експедицій, матеріали краєзнавчих та етнографічних досліджень, місцевих аматорів краєзнавства, кращі роботи читачів, присвячені краю, що подають цікаві нові факти; рукописні краєзнавчі книги, створені читачами тощо.

Збираючи документи, пов'язані за своїм змістом з певною територією – селом, містом, районом, **територіальні межі «свого краю»** кожна бібліотека визначає з урахуванням природно-історичних, адміністративно-територіальних, соціально-економічних, особливостей устрою краю. Враховується також потреби та запити читачів, традиції бібліотечного краєзнавства даної місцевості.

Особливістю краєзнавчого фонду є те, що саме повнота, а не величина фонду є головною його якісною характеристикою. Згідно дослідженням, на жаль, ані якісний, ані кількісний склад краєзнавчих фондів у бібліотеках України не можна вважати задовільним, що пояснюється як об'єктивними (фінансовими), так і технологічними труднощами у відслідковуванні літератури, що видається місцевими видавництвами, організаціями та закладами.

Чим менший населений пункт, тим менше виходить у світ документів, що конкретно йому присвячені. Тому бібліотекарі-практики радять детально переглядати універсальні видання - енциклопедії, енциклопедичні словники, довідники, окремі документи загального плану про Україну, область, район, тощо; видання з питань культури, народної творчості, етнографії на предмет пошуку там матеріалів місцевого краєзнавчого змісту. Таку інформацію також містять окремі регіональні путівники, мапи, схеми тощо.

Сьогодні **комплектування відбувається за рахунок** обмінно-резервних фондів бібліотек, місцевого обов'язкового примірника, дарів місцевих авторів, вчених, краєзнав-

ців тощо. Придбання краєзнавчих документів через книжкові магазини дуже незначне і становить приблизно 1% загального обсягу краєзнавчих документів, що надходять до фонду. **За таких умов кожна бібліотека докладає максимум зусиль для формування фонду краєзнавчих видань.**

Краєзнавчі документи збираються і зберігаються постійно незалежно від їхньої актуальності в даний час, не підпадаючи під ідеологічні чи політичні впливи, і не підлягають списанню як застарілі за змістом, а пошкоджені чи зношені матеріали підлягають відновленню. Отже, матеріали про уродженців міста, села, їх твори краєзнавчого змісту необхідно збирати в бібліотеках незалежно від популярності цих людей в даний час.

У багатьох бібліотеках краєзнавчі документи виділено в окремі комплекси. Часто це краєзнавчі куточки, де зосереджено весь краєзнавчий фонд бібліотеки, де постійно діють книжково-ілюстративні виставки, і знаходяться теки з газетними вирізками, альбоми тощо.

Використання інформаційних технологій вимагає нового підходу до процесів збереження краєзнавчих фондів, які нині все більше пов'язуються з переведенням документів на мікроносії та оцифруванням документів. Це дозволить бібліотекам створити надійну документальну базу *«Пам'ять регіону»*, що є складовою національної програми *«Пам'ять України»*, здійснюваної у межах програми ЮНЕСКО *«Пам'ять світу»*.